

ԼԵՒ ՏՈԼՍՈՅ

ԼԱՏՈՒՆԻ ԺԶՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՍՆՈՒՄ Է
ԲԱՅՑ ԶՈՒՏ ԶԷ ՅԱՅՏՆՈՒՄ

Թարգմ.

Ջալալ Տէր-Գրիգորեան

891.71
S-80

ԳԻՆԸ 3 ԿՈՊ.

Թ Ի Յ Լ Ի Ս

Արագածիկ «Եւապիւրան» Ելիզաւէինսկայա № 17.
1910 թ.

19 NOV 2013

ԼԵՒ ՏՕԼԱՏՕՅ

ԱՍՏՈՒԱԾ ԺՂՄԱՐՏՈՒԹՈՒՆԸ ՏԵՍՆՈՒՄ Է

ԲԱՅՅ ՀՈՒՏ ՉԷ ՅԱՅՏՆՈՒՄ

Վաղիմիր քաղաքում ապրում էր երիտասարդ վաճառական Աքսեօնովը։ Նա ուներ երկու խանութ և մի տուն։ Աքսեօնովը շէկ ու գանգուր մազերով, գեղեցիկ, ուրախ ու լաւ երգող մի երիտասարդ էր։ Առաջ նա արբեցողութեամբ շատ էր պարապում և խմած ժամանակը յանդուգն էր, բայց ամուսնանալուց յետոյ թողել էր արբեցողութիւնը և միայն երբեմն երբեմն էր խմում։

Մի անգամ, ամառ ժամանակ, Աքսեօնովը ուզում էր Նիժնի-Նովգորոդի տօնավաճառը գնալ։ Իր ընտանիքին մնաս բարեւասելու ժամանակ՝ կինը ասաց նրան.

— Իվան, այսօր մի ճանապարհւոր, ես քեզ համար վատ երազ եմ տեսել։

Աքսեօնովը ծիծաղեց ու ասաց.

— Դու միշտ վախենում ես, որ չըլլնի թէ էլի խմեմ ու հարբեմ տօնավաճառում։

Կինը ասաց.

— Ինքս էլ չըգիտեմ, թէ ինչի եմ վախենում, բայց մի այնպիսի վատ երազ եմ տեսել որ... Երազումս տեսայ, որ իբր թէ դու վերադառնում ես քաղաքից, զլխարկդ վերցնում ես, և ես նայում ու տեսնում եմ որ զլխիդ մազերը բոլորովին սպիտակել են։

Աքսեօնովը ծիծաղեց.

— Ուրեմն ես օգուտ կունենամ։ Տես, ինչպէս առուտուր կանեմ, ինչպիսի թանկագին ընծաներ կըբերեմ քեզ համար։

Նա մնաս բարեւասաց իր ընտանիքին ու ճանապարհ ընկաւ։

Կէս ճանապարհին նա պատահեց մի ծանօթ վաճառականի և նրա հետ իջաւ միասին գիշերելու։ Նրանք միասին թէյ խմեցին և պառկեցին քնելու երկու իրար կից սենեակներում։ Աքսեօնովը երկար քնել չէր սիրում, նա

կէս գիշերին զարթնեց, վեր կացրեց կառապանին և հրամայեց լծել կառքը, որ առաւօտեան հովին հեշտ գնայ ճանապարհը: Յետոյ դուրս եկաւ, հաշիւ տեսաւ պանդոկապետի հետ ու ճանապարհ ընկաւ:

Քառասուն վերստի չափ ճանապարհ կտրելուց յետոյ, նա կրկին կանգնեցրեց կառքը մի պանդոկի առաջ, որ ձիերը կերակրեն, ինքն էլ մի փոքր հանգստացաւ, իսկ ճաշին դուրս եկաւ պատշգամբը, հրամայեց, որ հեշտաեռը դնեն, յետոյ կիթառը հանեց ու սկսեց նւագել: Յանկարծ պանդոկին մօտենում է մի փոստի սայլակ, որի միջից դուրս է գալիս մի աստիճանաւոր, երկու զինւորների հետ, և մօտենալով Աքսեօնովին՝ հարց ու փորձ է անում, թէ նա ո՞վ է կամ ո՞րտեղից է: Աքսեօնովը բոլորը, ինչպէս կար, պատմեց և հրաւիրեց նրան թէյի: Բայց աստիճանաւորը շարունակում էր հարց ու փորձը, թէ, արգեօք, նա—Աքսեօնովը ո՞րտեղ է քնել անցեալ գիշեր. մենակ, թէ վաճառականի հետ. առաւօտը նա տեսնու վաճառականին. ի՞նչի ինքը այդպէս շուտ դուրս եկաւ իջևանից և այլն:

Աքսեօնովը զարմացաւ, թէ ի՞նչի նրան այդպէս հարց ու փորձ են անում. բոլորը, ինչպէս կար, պատմելուց յետոյ՝ նա հարցրեց աստիճանաւորին.

—Ի՞նչի էք դուք այդպէս ինձ հարց ու փորձ անում, ես գող չեմ, աւագակ չեմ, գնում եմ իմ գործին, և աւելորդ է ինձ հարց ու փորձ անելը:

Այն ժամանակ աստիճանաւորը ձայն տւեց զինւորներին և ասաց.

—Ես ոստիկան եմ և քեզ հարց ու փորձ եմ անում այն պատճառով, որ այն վաճառականը, որի հետ դու գիշերը անց ես կացրել, սպանւել է. ցոյց տուր իրեղէններդ, իսկ դուք խուզարկեցէք սրան:

Զինւորները ներս մտան խրճիթը, վերցրին նրա պաշուսակն ու պարկը, բաց արին և սկսեցին քրքրել: Յանկարծ ոստիկանը պարկից հանեց մի դանակ և բղաւեց.

—Այս ո՞ւմ դանակն է:

Աքսեօնովը՝ տեսնելով, որ արիւնոտ դանակը իր պարկից հանեցին, վախեցաւ:

—Ի՞նչի դանակը արիւնոտ է:

Աքսեօնովը կամենում էր պատասխանել, բայց լեզուն կապւեց, մի խօսք անգամ չըկարողացաւ ասել:

—Ես... ես չը գիտեմ... ես... դանակը... ես... իմը... չէ...

Այդ ժամանակ ոստիկանը ասաց.

—Առաւօտը վաճառականին անկողնում սպանւած են գտել. բացի քեզանից՝ ուրիշ ոչ ոք չէր կարող այդ բանն անել, խրճիթը ներսից կողպած է եղել և խրճիթում բացի քեզ ոչ ոք չի եղել: Ահա արիւնոտ դանակն էլ քո պարկումն է, նոյն իսկ դէմքիցդ էլ երևում է, որ դու ես

յանցաւորը: Ուրեմն ասա, ի՞նչպէս դու սպանեցիր նրան և ի՞նչքան փող կողոպտեցիր:

Աքսեօնովը երդւում էր, որ ինքը չի արել այդ բանը, որ թէյ խմելուց յետոյ վաճառականին էլ չի տեսել, որ իր մօտ միայն իր 8000 ռուբլին է, որ դանակը իրանը չի: Բայց նրա ձայնը խեղդւում էր, դէմքը գունատ էր, և վախից դողում էր, ինչպէս մի յանցաւոր:

Ոստիկանը կանչեց զինւորներին և հրամայեց որ նրան կապեն ու տանեն դնեն սայլի վրայ: Երբ ոտները կապած Աքսեօնովին գցեցին սայլի վրայ, նա երեսը խաչակնքեց ու լաց եղաւ: Աքսեօնովի իրեղէնները և փողը ձեռքիցն առան, իսկ իրան ուղարկեցին մօտակայ քաղաքի բանտը: Մարդ ուղարկեցին Վլադիմիր քաղաքը իմանալու համար, թէ ինչպիսի մարդ է Աքսեօնովը: Վլադիմիրը բոլոր վաճառականները և բնակիչները ասացին, որ Աքսեօնովը առաջ խմում և հարբում էր, բայց առհասարակ լաւ մարդ էր: Յետոյ նրան դատի ենթարկեցին. նրան մեղադրում էին, բեազանցի վաճառականին սպանելու և նրա 20,000 ռուբլին կողոպտելու համար:

Կինը շատ էր տրորւում ամուսնու համար և չըգիտէր թէ ինչ անի: Նրա երեխաները դեռ փոքր էին, մէկն էլ ծծկեր էր:

Նա բոլոր երեխաներին հետն առաւ և գնաց այն քաղաքը, որտեղ նրա ամուսինը բանտարկւած էր: Սկզբում կնոջը ներս չէին թողնում, բայց յետոյ նա խնդրեց մեծաւորներին, և նրան տարան իր մարդու մօտ: Երբ նա իր մարդուն տեսաւ կալանաւորի հագուստով, ոտները շղթայած, աւագակների հետ միասին, — ուշագնաց ընկաւ գետնին և երկար ժամանակ չէր կարողանում ուշքի գալ: Յետոյ երեխաներին իր շուրջը հաւաքելով՝ նա նստեց ամուսնու մօտ և սկսեց պատմել նրան տան գործերից և ապա մարդուն հարցրեց այն բոլորի մասին, ինչ որ անցել էր նրա գլխով: Մարդը ամեն բան պատմեց նրան: Կինն ասաց.

Հիմա ի՞նչ անենք:

Մարդն ասաց.

—Պէտք է թագաւորին խնդրեք տալ: Հօ չի կարելի որ մարդ անմեղ տեղը կորչի:

Կինն ասաց, որ ինքը արդէն խնդրեք է տւել թագաւորին, բայց խնդրեքը տեղ չի հասել: Աքսեօնովը ոչինչ չասաց և միայն գլուխը կախեց: Այդ ժամանակ կինն ասաց.

—Ես դուր չէի այն ժամանակը, յիշում ես, երազումս տեսել, որ քո մագերը սպիտակել են: Ծիշտ որ վշտից դու ծերացել ես արդէն: Ա՛խ, երանի թէ այն ժամանակը չըգնայիր...

Ապա նա սկսեց մատնելով ջուկ-ջուկել մարդու մագերը և ասաց.

—Վանեա, սրտակից բարեկամ, ճշմարիտն ասա կնոջդ, հօ դու չես արել այդ բանը:

—Դու էլ ես ինձ վրայ կարծիք տանում, ասաց Աքսեօնովը և ձեռքերով երեսը ծածկեց ու լաց եղաւ: Այս միջոցին մի գինւոր ներս մտաւ և ասաց, որ կինը իր երեխաներով դուրս գնա: Այսպէս Աքսեօնովը վերջին հրաժեշտ տւեց իր ընտանիքին: Երբ կինը դուրս գնաց, Աքսեօնովը սկսեց մտաբերել այն բոլորը, ինչ որ իրանք խօսել էին: Երբ նա յիշեց, որ կինն էլ է կասկածում իր վրայ, ինքն իրան ասաց. «Երեւի՝ բացի Աստուծուց՝ ոչոք չի կարող իմանայ իմ արդար լինելը, և միայն նրան պէտք է ազատել և նրանից միայն յուսալ ողորմութիւն»:

Դրանից յետոյ Աքսեօնովը էլ խնդրեք չէր տալիս. նա յոյսը կտրեց և միայն Աստուծուն էր աղօթում:

Աքսեօնովին դատապարտեցին մտրակով ծեծելու և յետոյ Սիբիր, տաժանակիր աշխատանքի ուղարկելու: Այսպէս էլ արին, նրան մտրակով ծեծեցին և յետոյ, երբ վերջերը առողջացան, միւս տաժանակիրների հետ Սիբիր քշեցին:

Սիբիրում Աքսեօնովը քսանուվեց տարի ապրեց տաժանակիր աշխատանքների մէջ: Նրա գլխի մագերը ճնի նման սպիտակեցին, նեղ ու երկար միջուկը նոյնպէս սպիտակեց: Նա կորցրեց իր ուրախութիւնը, մէջքը կորացաւ, սկսեց ծանր ման գալ. քիչ էր խօսում, երբեք չէր ծիծաղում, այլ միշտ աղթում էր:

Բանտում Աքսեօնովը կոշկակարութիւն սովորեց և աշխատած փողով մի աղօթագիրք գնեց, որ կարդում էր բանտում լոյս եղած ժամանակ, իսկ տօն օրերին գնում էր բանտի եկեղեցին, գիրք էր կարդում կամ դասում կանգնած երգում էր, — նրա ձայնը դեռ ևս լաւ էր: Բանտի կառավարիչը սիրում էր Աքսեօնովին նրա խոնարհութեան համար, իսկ բանտարկեալ ընկերները յարգում էին նրան և «պապ» էին անւանում կամ «Այր Աստուծոյ»: Երբ ուղում էին որ և է բան խնդրել վարչութիւնից, ընկերները միշտ Աքսեօնովին էին ուղարկում խնդրելու, և երբ տաժանակիրների մէջ վէճեր էին լինում, նրանք Աքսեօնովի մօտ էին գալիս որ նա դատէ:

Տանից ոչոք նամակ չէր գրում Աքսեօնովին, և նա չըզիտէր, թէ կինը և որդիքը կենդանի են թէ ոչ: Մի անգամ նոր կալանաւորներ բերին: Երեկոյեան բոլոր հին կալանաւորները շրջապատեցին նորերին և սկսեցին հարց ու փորձ անել, թէ ով որ քաղաքից կամ գիւղից է և ինչ գործի համար է պատժւել: Աքսեօնովը նոյնպէս նստեց թախտի վրայ, նորերի մօտ, և գլուխն կախած լսում էր, թէ ով ինչ է պատմում:

Նոր կալանաւորներից մէկը վաթսուն տարեկանի մօտ, բարձրահասակ, առոյգ մի ծերունի էր, սպիտակ, խուզած միջուկով. նա պատմում էր թէ ինչի համար են իրան պատժել: Նա ասում էր.

—Այսպէս, եղբայրներ, ես իզուր ընկայ այստեղ: Կռապանի ձին արձակեցի սահնակից, բռնեցին ինձ և ասում են, թէ գողացել ես: Իսկ ես պատասխանեցի, թէ ձին չեմ գողացել, ուզում էի միայն շուտ աւել հասնել ձիով, — ձին յետոյ բաց եմ թողել. կռապանն էլ հօ իմ բարեկամն է: Ասում եմ — այս օրէնք է որ ինձ բռնում էք: — Ոչ, ասում են, բայց չըգիտեն թէ որտեղից ինչ եմ գողացել: Բաներ եղել են, և ես վաղուց պէտք էր այստեղ ընկած լինէի, բայց չէին կարողանում հաստատել, իսկ հիմա անարդար կերպով ինձ այստեղ քշեցին:

Էհ, ինչ թագցնեմ. Սիբիրում եղել եմ, բայց երկաթ չեմ մնացել:

—Ինքդ որտեղացի ես, հարցրեց կալանաւորներից մէկը:

—Ես Վլադիմիր քաղաքիցն եմ, անունս Մակար է, հօրս անունը Սիմոն:

Աքսեօնովը գլուխը բարձրացրեց և հարցրեց.

—Բարեկամ, չե՞ս լսել Վլադիմիր քաղաքում Աքսեօնով վաճառականների մասին, կենդանի են, թէ չէ:

—Ինչպէս չէ, լսել եմ. հարուստ վաճառականներ են, միայն հայրը Սիբիրումն է: Երեւի նա էլ նոյնպէս մեղաւոր է, ինչպէս մենք: Իսկ դու, ծերուկ, ինչ բանի համար ես պատժւած:

Աքսեօնովը չէր սիրում իր դժբախտութեան մասին խօսել. նա հառաչեց և ասաց.

—Իմ մեղքերի համար. ահա քսանվեցերորդ տարին է, որ տաժանակիր աշխատանքի մէջ եմ:

Մակարն ասաց.

—Ի՞նչ տեսակ մեղքերի համար:

Աքսեօնովն ասաց.

—Ուրեմն արժանի էի, որ պատժեցին, — և էլ ուրիշ ոչինչ չէր ցանկանում պատմել, բայց միւս բանտարկեալ ընկերները պատմեցին նորեկին, թէ ինչպէս է Աքսեօնովը Սիբիր ընկել: Նրանք պատմեցին, որ ճանապարհին մի ինչ որ մարդ սպանել է մի վաճառականի և դանակը ծածուկ դրել Աքսեօնովի պարկում, այդ պատճառով էլ նրան դուր տեղը դատապարտել են:

Երբ Մակարը այս բանը լսեց, նայեց Աքսեօնովի վրայ, ձեռներով խփեց ծնկներին և ասաց.

—Բայց զարմանալի է, շատ զարմանալի: Ինչպէս ծերացել ես:

Սկսեցին հարց ու փորձ անել նրան, թէ ինչի զարմացաւ և որտեղ է նա տեսել Աքսեօնովին: Բայց Մակարը չըպատասխանեց և միայն ասաց.

— Զարմանալի է, տղերք, տեսէք, որտեղ ենք մենք պատահում հա:

Այդ խօսքերի վրայ Աքսեօնովը մտածեց. թէ դուցէ այս մարդը ճանաչում է, թէ ո՞վ է սպանել այն վաճառականին: Նա հարցրեց.

— Մակար — եղբայր, դու այդ գործի մասին մի բան լսել ես, թէ՛ ինձ առաջ տեսել ես:

— Ինչպէս չեմ լսել, ամբողջ աշխարհը գիտէր: Բայց, բայց դա վաղուց է պատահել, լսածս էլ մոռացել եմ, — ասաց Մակարը:

— Կարելի է լսած լինես, ո՞վ է վաճառականին սպանել, — հարցրեց Աքսեօնովը:

Մակարը ծիծաղելով ասաց.

— Երեւի նա է սպանել, ում պարկից դանակը հանել են: Եթէ մի ուրիշն է սպանել ու յետոյ դանակը ծածուկ դրել պարկիդ մէջ ու չի բռնել, ուրեմն նա դող չէ: Բայց — ինչպէս կարելի է, որ դանակը պարկիդ մէջ դնէին. չէ՞ որ պարկը գլխիդ մօտ էր դրած. դնելու ժամանակ դու կարծեսնայիր և կիմանայիր:

Աքսեօնովը այս խօսքերը լսեց թէ չէ, մտածեց որ այս մարդն է վաճառականին սպանողը. նա վեր կացաւ տեղիցը և հեռացաւ: Այդ ամբողջ գիշերը Աքսեօնովը չըկարողացաւ քնել: Նա տխուր մտածումներէն մէջ էր ընկել. կամ կիսն էր նրա աչքին երևում, հէնց այնպէս, ինչպէս որ նա վերջին անգամ իրան դէպի տօնավաճառ ճանապարհ դնելու ժամանակն էր: Կարծես թէ կիսը կենդանի կանգնած լինէր նրա առաջ. նա տեսնում էր նրա երեսը, աչքերը, լսում էր նրա ձայնը, կարծում էր թէ նա իր հետ խօսում ու ծիծաղում է. կամ երեխաներին էր յիշում — այնպէս, ինչպէս որ նրանք այն ժամանակն էին — դեռ փոքր, մէկը մուշտակ հագած, միւսը ծծկեր: Իրան էլ յիշեց նա — այնպէս, ինչպէս այն ժամանակն էր — երիտասարդ, ուրախ. յիշեց թէ ինչպէս, իրան կալանաւորելուց առաջ, ինքը նստած պանդոկի պատշգամբին կիթառ էր նւագում և թէ ինչպէս նրա սիրտը այնքան ուրախ էր այն ժամանակ: Յիշեց և այն տեղը, ուր իրան ծեծեցին, յիշեց և դահձին, և շրջապատած ամբոխին, և կալանաւորներին և շգթաներ, և իր քսանվեց տարւայ տաժանակիր կեանքը, յիշեց և իր ծերութիւնը: Եւ Աքսեօնովն այնպէս սրտանեղեց, որ քիչ էր մնում ինքնասպանութիւն գործէ:

— «Եւ այս բոլորը այդ Հարագործի շնորհիւ», մտածում էր Աքսեօնովը:

Եւ նա այնպէս բարկացաւ Մակարի վրայ, որ ուզում էր վրէժխնդիր լինել, թէկուզ ինքն էլ կորչելու լինէր: Նա ամբողջ գիշերը աղօթք էր անում, բայց չէր կարողանում հանգստանալ: Յերեկով չէր մօտենում Մակարին և չէր էլ նայում նրա վրայ: Այսպէս անցաւ երկու շա-

բաթ: Գիշերները Աքսեօնովը չէր կարողանում քնել, և նրա սիրտը այնպէս էր նեղանում, որ չըգիտէր թէ ինչ անէ:

Մի անգամ գիշերը նա անցնում էր բանտի միջով. այդ միջոցին նա տեսաւ, որ մէկ թախտի տակից հող է դուրս թափւում: Յանկարծ թախտի տակից դուրս թռաւ Մակարը, այլալուստ գէմքով և նայեց Աքսեօնովին: Աքսեօնովը ուզում էր անցնել գնալ, որ չըտեսնէ նրան, բայց Մակարը նրա ձեռքերը բռնեց և պատմեց, թէ պատի տակ անցք է փորում և հողը՝ իւրաքանչիւր օր կօշիկների ճիթքերի մէջ ածած՝ դուրս է բերում և թափում է փողոցում այն ժամանակը, երբ նրանց տանում են բանեցնելու: Նա ասաց.

— Լռիր միայն, ծերուկ, ես քեզ էլ կազատեմ. իսկ եթէ ասես, ինձ կըծեծեն, բայց ես էլ քեզ կենդանի չեմ թողնիլ, կըսպանեմ:

Երբ Աքսեօնովը տեսաւ իրան դժբախտացնող Հարագործին, բարկութիւնից ամբողջապէս դողաց և ասաց.

— Ինձ փախչելու հարկ չըկայ, կամ էլ իմ ինչս պիտի սպանես, դու ինձ վաղուց ես սպանել: Իսկ քո աւրածը կըյայտնեմ, թէ չեմ յայտնիլ, այդ էլ Աստուած գիտէ:

Երբ կալանաւորին միւս օրը դուրս բերին, որ աշխատանքի տանեն, զինւորները նկատեցին, որ Մակարը հող է թափում. ապա բանտում որոնեցին և ծակը գտան: Կառավարիչը եկաւ բանտը և սկսեց ամենքին հարց որ փորձ անել, թէ ո՞վ է փորել ծակը: Ամենքն էլ պատասխանում էին, թէ չըգիտեն: Իմացողներն էլ չըմատնեցին Մակարին, որովհետեւ գիտէին, որ դրա համար նրան այնքան կըծեծէին, որ կիսամեռ կըդառնար: Այդ ժամանակ բանտապետը դիմեց Աքսեօնովին. նա գիտէր, որ Աքսեօնովը ճշմարտախօս մարդ է և այդ պատճառով ասաց.

— Ծերուկ, դու արդար մարդ ես, — ասա ինձ Աստուծոյ առաջ, ո՞վ է այդ ծակը փորել:

Մակարը, կարծես թէ այդ բանից տեղեկութիւն չունէր, կանգնած նայում էր դէպի բանտապետը և ուշք էլ չէր դարձնում Աքսեօնովի վրայ: Աքսեօնովի ձեռքերն ու շրթունքները դողում էին և նա երկար չէր կարողանում մի խօսք անգամ ասել: Նա մտածում էր. «Ի՞նչի ծածկեմ, ի՞նչի ներեմ նրան, երբ նա ինձ կորստեան մատնեց: Թող իմ տանջանքների փոխարէն ինքն էլ պատժւի: Իսկ եթէ ասեմ — ճշմարիտ որ նրան սաստիկ կըծեծեն: Բայց կարելի է դուր տեղն եմ կասկածում նրա վրայ, վաճառականին սպանողը դուցէ նա չէ: Եւ միթէ իմ դրութիւնը կըթեթեւանայ, եթէ ասեմ»:

Բանտապետը կրկին հարցրեց, — Դէհ, ծերուկ, ճշմարիտն ասա, ո՞վ է փորել ծակը:

Աքսեօնովը նայեց Մակարի վրայ և ասաց.

— Ես չեմ տեսել և չըզիտեմ:

Հէնց այդպէս էլ չիմացան, թէ ով է փորել ծակը:

Միւս գիշերը, երբ Աքսեօնովը՝ իր թախտի վրայ պառկած՝ նոր սկսել էր ննջել, նա իմացաւ որ մէկը մօտեցաւ և նստեց իր ոտների մօտ: Նա նայեց և մթնումը ճանաչեց Մակարին: Աքսեօնովն ասաց.

— Ի՞նչ ես ուզում ինձանից. ի՞նչ ունիս այստեղ:

Մակարը լուռ մնաց: Աքսեօնովը վեր կացաւ տեղից և ասաց.

— Իւան-եղբայր, ներիր ինձ:

Աքսեօնովն ասաց. — Ի՞նչ ես արել որ քեզ ներեմ:

— Ես եմ վաճառականին սպանել. հէնց դանակն էլ ես եմ քո պարկի մէջ դրել: Քեզ էլ էի ուզում սպանել, բայց բախումը աղմուկ բարձրացրին, դանակը պարկիդ մէջ դրի և դուրս փախայ պատուհանից:

Աքսեօնովը լուռ էր և չըզիտէր, թէ ի՞նչ ասէ: Մակարը թախտից իջաւ, չոքեց Աքսեօնովի առաջ և ասաց.

— Իւան-եղբայր, ներիր ինձ, ներիր ի սէր Աստուծոյ: Ես կըյայտնեմ, որ ես եմ վաճառականին սպանել, — քեզ կընտրեն, և տուն կըվերադառնաս:

Աքսեօնովն ասաց.

— Հեշտ է ասելը, իսկ ալդ բոլորը տանելը: Հիմա ես ուր գնամ: Կինս վախճանւել է, երեխաներս ինձ մոռացել են. ես էլ գնալու տեղ չունեմ...

Մակարը չէր վեր կենում յատակից, գլուխը գեանին էր խփում և ասում.

— Իւան-եղբայր, ներիր: Երբ ինձ մտրակով ծեծում էին, ինձ համար այդ բանը աւելի թեթեւ էր՝ քան թէ հիմա քո երեսին նայելը: Իսկ դու խնայեցիր ինձ — չըմատնեցիր: Ներիր ինձ ի սէր Քրիստոսի. ներիր ինձ անիծւած չարագործիս: — Եւ նա սկսեց հեկեկալ:

Աքսեօնովը, երբ տեսաւ, որ Մակարը լաց է լինում, ինքն էլ սկսեց լաց լինել և ասաց.

— Թող Աստուած քեզ ների. կարելի է ես հարիւր անգամ քեզանից վատ եմ:

Եւ յանկարծ նա թեթեւութիւն զգաց: Նա այլ ևս տան կարօտը չէր քաշում և էլ չէր ուզում բանալից հեռանալ. այլ միայն իր վերջին ժամի մասին էր մտածում:

Մակարը չըլսեց Աքսեօնովին և յայտնեց. վերադարձնալու հրամանը դուրս եկաւ, բայց նա արդէն մեռել էր:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0327248

ԲԱՅԻԱԾ Է 1911 Թ. ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

XXIX
ՏԱՐԻ

ԱՂԲԻԻՐ ԵՒ ՏԱՐԱԶ

XXII
ՏԱՐԻ

ՊԱՅԿԵՐԱԶԱՐԴ ՀԱՆԳԻՍՆԵՐԻ

Հրատարակում են ճոխ, բազմաբովանդակ, մասնակցութեամբ մեր և ևւրոպական յայտնի գրականագէտների, մանկավարժների և արւեստագէտների:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՍՏԱՆՈՒՄ ԵՆ

- I. ԱՂԲԻԻՐ պատկերազարդ ամսագիրը «Մանկական Աշխարհ» յաւելւածով:
- II. ՏԱՐԱԶ պատկերազարդ հանդէսը «Թատրոն և Երաժշտութիւն» յաւելւածով:
- III. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀ պատկերազարդ ամսաթիւերթը «Հոգու և Մարմնի առողջութիւնը» յաւելւածով:
- IV. ԱՂԲԻԻՐԻ ԱԿՈՒՆՔ III և IV պրակներ.
- V. ԳԵՂԱՓՆԶԻԿ ՕՐԱՅՈՅՑ 1912 թ.
- VI. ԱՐՈՋԱ Fantasia իրականութիւնից:
- VII. ՈԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, շքեղ նկար ապակեայ պատրաստ շրջանակով, յարմարեցրած թէ սեղանի վրայ դնելու և թէ պատից կախելու:

ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

ԱՂԲԻԻՐ տարեկան 3 ր. Արտասահման. 5 ր. Դպրոցական աշակերտների հասցէով 1 ր.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀ » 2 ր. (Արտասահման. 3 ր.) 1—50 կ.

ԱՂԲԻԻՐ և ԱՌՈՂՋԱՊԱՀ 5 ր. (Արտասահմ. 7 ր.) 2 ր.

Ա Ղ Բ Ի Ի Ր, Ա Ռ Ո Ղ Ջ Ա Պ Ա Հ

ԱՂԲԻԻՐԻ ԱԿՈՒՆՔ

ԳԵՂԱՓՆԶԻԿ-ՕՐԱՅՈՅՑ

ԱՐՈՋԱ, ՈԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Բոլոր յաւելւածներով և պրէմիաներով

10 ր.
Արտասահմ.

18 ր. կամ

50 ֆ.

5

Դպրոց. աշակերտների համար 5 ֆ.

Ապագիկ և մաս-մաս բաժանորդագրութիւն չի ընդունւում:

Այն դպրոցները, որ 50 բաժանորդ կը տան Աղբիւրին, նրանց կուղարկւի 5 օրինակ Աղբիւր չքաւոր աշակերտների համար:

Հասցէն՝ Тифлис. Редакция «АГБЮР» կամ «ТАРАЗ»

Tiflis, (Caucase) Direction „Agbüir“ կամ „Taraz“

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ ՏԵՂԻՍԻ ՆԱՉԱՐԵԱՆ